

The Tri-partite Agreement

The Brigade of Gurkhas exists because in 1947, in the run up to Indian independence and following a conference between representatives of the United Kingdom, India and Nepal, a Memorandum of Agreement was signed between the three Governments, in which Nepal agreed to the employment of Gurkha troops in the armies of the UK and India. This document is generally known as the Tri-partite Agreement (TPA), a term which is also used to include any additional bilateral agreements on the subject of the Gurkhas made between the Governments at that time.

The purpose of the TPA was to enable Nepalese citizens to be recruited into the armies of Great Britain and India and to ensure that each country could recruit and maintain formed Gurkha regiments on an equal basis. At the same time the TPA safeguarded the cultural, religious and ethnic heritage of Gurkha soldiers to satisfy the wishes of the Nepalese Government. These arrangements reflected concerns at the time about whether the newly formed Indian Army would be able to retain or attract Gurkhas if there were significant differences between the British Brigade of Gurkhas and Indian Army terms and conditions of service (TACOS). There was also a concern about creating differences in Nepal where British Gurkha pensioners continued to live alongside fellow citizens who served in the Nepalese and Indian Armies.

The TPA laid down principles which are the foundation of Gurkha service in the British Army. Importantly, that Gurkhas were recruited as Nepalese citizens into formed units in the British Army and that when they completed their service were returned to Nepal. Also, that basic Gurkha pay and pensions remained linked to Indian Army TACOS. These principles were enshrined in the TPA, the foundation of which is the mutual goodwill that exists between the countries concerned. The British Government did not wish to undermine this by stepping outside the terms of the TPA or acting in a way that could impact on the ability to recruit Gurkhas from Nepal. It is for this reason that successive Governments have always honoured their obligations to the Nepalese and Indian Governments under the TPA, and acted in accordance with the principles that underpin it.

Without the TPA, Nepalese citizens could not be recruited into the British Army. This is of fundamental importance because it means that without the TPA there would be no Brigade of Gurkhas, and Gurkha soldiers would not be able to serve in the British Army.

त्रिपक्षीय सम्झौता

ब्रिगेड अफ गोर्खाजको अस्तित्वलाई नियाल्दा सन १९४७ म भारत स्वतन्त्र हुन अघि संयुक्त अधिराज्य, भारत र नेपालका प्रतिनिधीहरु बिच सम्पन्न बैठकलाई लिन पर्ने हुन्छ। सो अवसरमा सम्मिलित तीन सरकारहरुले हस्ताक्षर गरेको उक्त सम्झौतामा नेपालले संयुक्त अधिराज्य र भारतको सेनामा सेवा गर्न सक्ने प्रावधान प्रति सहमती भएको थियो। त्यस लिखतलाई मुलतः त्रिपक्षीय सम्झौता भनेर चिनिन्छ र यस शब्दावलीले गोर्खाहरुको सेवाको बारेमा तत अवस्थामा सरकारहरु बिच भएको अरु कुनै दुईपक्षीय सम्झौताहरुलाई पनि इङ्गित गर्दछ।

त्रिपक्षीय सम्झौताको उद्देश्य नेपाली नागरिकहरुलाई ब्रिटिश तथा भारतीय सेनामा भर्ती गर्ने पाउने प्रावधान बारेमा थियो। त्यसका साथ-साथै भर्ती गर्दा दुई देशले समान आधारमा गरोस भन्ने बारेमा थियो। उक्त सम्झौताले नेपाल सरकारको इच्छा अनुरूप गोर्खाहरुको सांस्कृतिक, धार्मिक तथा जातीय मुल्य तथा मान्यताहरुलाई सुचारु राख्न सक्ने शर्तको प्रत्याभूति हुने बारेमा निकर्योल गऱ्यो। ती प्रावधानहरुले सेवाका शर्तहरुका सन्दर्भमा यदि ब्रिटेनको ब्रिगेड अफ गोर्खाज र भारतीय सेना बिचमा धेरै अन्तर भएमा नयाँ खडा भएको भारतीय सेनाले गोर्खाहरुलाई राख्न वा आकर्षित गर्न सक्छ कि सक्दैन भन्ने कुरा चिन्ताको बिषय

भएको थियो। त्यसका अतिरिक्त, सो प्रावधानहरूले नेपाल तथा भारतीय सेनाका अवकाशप्राप्त सदस्यहरू र ब्रिटिश सेनाका अवकाशप्राप्त उनीहरूका समकक्षीहरू बिचमा असमानता सृजना हुन्छ कि भन्ने बारेमा पनि अर्को चिन्ता थियो।

त्रिपक्षीय सम्झौतामा उल्लिखित सिद्धान्तहरू ब्रिटिश सेनामा गोर्खाहरूले सेवा गर्न पाउने कुराको मुख्य जग हो। मुख्यतः गोर्खाहरू नेपाली नागरिकको रूपमा भर्ती भई आफ्नो पल्टनहरूमा काम गर्न पर्ने अनि अवकाश पश्चात नेपाल फर्कन पर्ने शर्त थियो। साथै तलब तथा पेन्शन जस्ता कुराहरू भारतीय सेनामा प्रचलित सेवाका शर्तहरूसँग गासिएर रहेका थिए। त्रिपक्षीय सम्झौतामा स्थापित यी सिद्धान्तहरू नै दुई देश बिचमा रहिआएको पारस्परिक सद्भावनाको सेतुको रूपमा रहेका छन्। सम्झौताका शर्तहरू भन्दा बाहिर जाने वा नेपालमा भर्ती गर्न सक्ने प्रावधान माथि आच नआवोस भन्ने हेतु अनुरूप ब्रिटिश सरकारबाट सो शर्तहरूको कहिल्यै अवमूल्यन भएन। त्यसकारण विगतका सबै सरकारहरूले सो सम्झौताको मर्म अनुरूप नेपाली तथा भारतीय सरकार प्रतिको दायित्वलाई सिरोपर गर्दै ती सिद्धान्तद्वारा निसृत जिम्मेवारीलाई बहन गर्दै आएकोछ।

त्रिपक्षीय सम्झौता बिना नेपाली नागरिकहरूलाई ब्रिटिश सेना भर्न सकिने छैन। उक्त तथ्यले महत्वपूर्ण अर्थ राख्दछ, किनभने त्रिपक्षीय सम्झौता बिना ब्रिगेड अफ गोर्खाजको अस्तित्व रहने छैन अनि गोर्खाहरू ब्रिटिश सेनामा सेवा गर्न सक्षम हुनसक्नु हुने छैन।